

VAN G NAAR A: EEN ENORME DUURZAAMHEIDSSLAG

Het hoofdkantoor van de Dienst Wegverkeer (RDW) draagt na een ingrijpende verbouwing niet langer energielabel G, maar label A. Bovendien is het er veel prettiger werken door de openheid van de inrichting, het daglicht en een comfortabel klimaat. Als klap op de vuurpijl is het als eerste utiliteitsgebouw bouwkundig versterkt volgens de aardbevingsnorm NPR 9998. Logisch dat het bouwteam trots is op de geleverde prestatie.

De RDW wilde zijn complex in Veendam, bestaande uit de gebouwen Europa, Azië, Oceanië en Amerika, uit de jaren zeventig bij de tijd brengen: met meer uniformiteit in de bouwdelen, een beter werkklimaat – zowel praktisch als qua temperatuurbeheersing – en veel energiezuiniger: met minimaal veertig procent besparing op het gebouwgebonden energiegebruik. ‘Die basisuitgangspunten zijn, met een maximumbudget, op de markt gezet met de vraag: “kom maar met een plan”’, zegt Jan-Roel Timmer van ABC Nova. Zijn bureau was het eerste dat via een Europese aanbesteding werd geselecteerd voor de volledige begeleiding van het project: ‘Van programmafase tot en met de oplevering, inclusief de directievoering en het toezicht.’

‘Een heel mooie
balans gevonden’
- Jan-Roel Timmer

‘Compliment voor de RDW’

- Frank Jakobs

Hergebruik van constructie

Er is dan ook nogal wat gebeurd. Nadat eerst gebouw Azië was ontruimd – de medewerkers van de RDW kregen onderdak in de andere bouwdelen en tijdelijke huisvesting in het centrum van Veendam – werd het gestript tot op het betonskelet. Bulder: ‘De gevel eraf, het dak eraf: alleen de vloeren en kolommen bleven staan.’ Timmer: ‘We noemen het een renovatie, maar je zou ook kunnen spreken van nieuwbouw op dezelfde plek, met hergebruik van de constructie.’ Bulder: ‘Eigenlijk kan het niet duurzamer, als je bedenkt wat een sloopafval en nieuwe grondstoffen het scheelt. Het kent ook nadelen natuurlijk, want je komt altijd maatafwijkingen tegen ten opzichte van de tekeningen. Maar goed, daar vonden we altijd wel een oplossing voor.’

Samenspel

ABC Nova begeleidde dus ook de twee volgende Europese aanbestedingen; eerst die voor het ontwerp, daarna die voor de bouwer. De eerste werd gewonnen door architectenbureau Kraaijvanger uit Rotterdam in samenwerking met ingenieurs- en adviesbureau DGMR uit Drachten, de tweede door Bouwgroep Dijkstra Draisma (BGDD). De laatste werkte het basisontwerp zelf uit tot uitvoeringstekeningen, via een zogenoemde DO+-constructie. ‘We hebben een heel mooie balans gevonden tussen de uiterste mogelijkheden: een aannemer die precies bouwt volgens bestek en tekeningen en een klus waarbij je de aannemer voor alles verantwoordelijk maakt’, vat Timmer het samen. ‘Een samenspel waarbij ieders inzet was om het maximale te bereiken en waarbij de risico’s steeds bij de partij lagen die ze het beste kon beheersen.’ Zo ziet ook Foppe Bulder, projectleider namens BGDD, het: ‘We hadden een bouwteam met een mooie open communicatiestructuur; uiteraard kwam iedereen wel voor zijn belang op, maar in de basis was het “samen voor een mooi gebouw”. Een heel arbeidsintensief maar leuk traject; we zijn er heel trots op.’

‘Eigelijk kan het Eniet duurzamer’

- Foppe Bulder

Aardbevingsbestendig

Na het sloopwerk begon het opbouwen: eerst een extra staalconstructie ten behoeve van een vide met daglichtkoepel, daarna hsb-geveldelen en puin. Bulder: ‘Net voor het afbouwtraject begon, kwam het verzoek van de RDW of we mee wilden denken om het gebouw aardbevingsbestendig te maken. Met heel veel inzet van alle partijen hebben we daar inderdaad een oplossing voor gevonden: een extra staalconstructie, die er gelukkig gemakkelijk in kon omdat gebouw Azië al onderkelderd was. Bij gebouw Europa, dat we als tweede aanpakten, moesten we na de sloopfase een compleet nieuw fundament leggen met extra boorpalen en een extra staalconstructie. Dat kon dus gelukkig wel in de ruwbouw.’ Timmer: ‘Het probleem met de aardbevingsmaterie is dat die nog zeer aan wetenschappelijke discussie onderhevig is. De RDW kon niet afwachten wat de consensus wordt: die moest nú een keus maken voor de komende veertig jaar, de gebouwen lagen nú open, nú was het moment om maatregelen te nemen.’ Hij vindt het een compliment waard aan alle partijen dat ze de ingreep zo snel hebben ontwikkeld én uitgevoerd: beide fasen liepen er slechts zes weken door uit. Bulder: ‘Het vergde van ons allemaal veel inventiviteit, maar nu hebben we wel het eerste bestaande utiliteitsgebouw dat voldoet aan de richtlijnen van de nieuwe NPR 9998.’

RDW-plein

Waar de aardbevingsbescherming onzichtbaar is, vallen andere ingrepen des te meer op. De – naar algemene mening – sombere en gesloten gebouwen zijn nu een licht, open en uitnodigend complex. Dat is grotendeels te danken aan de introductie van het “RDW-plein”. Europa en Azië staan in een hoek van 45 graden ten opzichte van elkaar. De smalle gang die de gebouwen vroeger verbond, is met meer dan tien meter verbreed en gepromoveerd tot een twee verdiepingen hoge ruimte met een glasgevel: een prominente hoofdentree annex ontmoetingsruimte, inclusief het bedrijfsrestaurant. Dit is de huiskamer van de RDW’, legt Frank Jakobs van DGMR uit. ‘Hier is het druk, hoe dieper je het gebouw in komt, hoe rustiger het wordt.’ DGMR zat als partner van Kraaijvanger met de architect aan ‘de schetstafel’, zoals Jakobs het uitdrukt. Het bureau kon zijn expertise op het gebied van bouwfysica, akoestiek, brandveiligheid en duurzaamheid meteen vanaf de ontwerpfase inbrengen. ‘Dat is geweldig, zo kun je meteen grote stappen zetten.’ Voor de energieambitie volgde het ontwerpteam twee sporen: ‘De bouwkundige component: de nieuwe schil met goede isolatie, zonwerend HR++-glas, luchtdicht gebouwd, en het installatieconcept: warmte-koudeopslag met warmtepomp, zeshonderd vierkante meter zonnepanelen op het dak: uiteindelijk is het gelukt om een reductie van 65% op het gebouwgebonden energiegebruik te halen.’

Het Nieuwe Werken

Daar komt nog bij dat het werkklimaat sterk is verbeterd. De traditionele kantoorinrichting met kleine werkkamertjes is vervangen door open kantoorruimtes met daarin akoestisch gesloten ruimtes voor overleg of stil, geconcentreerd werken: Het Nieuwe Werken, zogezegd. Jakobs: 'Een mooie uitdaging voor ons wat betreft materialisering: welke soort wanden moet je hebben, welke kwaliteit glas, hoe voorkom je geluidsoverdracht door de installaties?' Waar ze ook gaan zitten, de RDW'ers kunnen meestal profiteren van daglicht: innovatieve daglicht-sturende lamellen reflecteren het licht vanaf de raampartijen verder het gebouw in en houden tegelijk zonwarmte buiten. De medewerkers hebben bovendien de mogelijkheid de temperatuur op hun eigen werkplek iets te regelen: 'Er hangen inductie-units aan het plafond waarmee je individueel kunt naverwarmen of -koelen. Alleen al de mogelijkheid om zelf dingen te regelen – men mag ook gerust een raam openzetten – heeft een positieve uitwerking op de gezondheidsbeleving van de werknemers en daarmee op de productiviteit', weet Jakobs.

Brandveiligheid

Jakobs wil de RDW ook een compliment maken voor de inzet op brandveiligheidsgebied. 'Opdrachtgevers zien de brandveiligheid vaak als een noodzakelijk kwaad: meestal vragen ze simpelweg om te regelen dat ze aan de normen voldoen door het verkrijgen van een bouwvergunning. Maar die wetgeving gaat hoofdzakelijk over een veilige ontvluchting, iedereen moet op tijd buiten kunnen komen. De wetgeving bemoeit zich niet met gevolgschade. Bij de RDW realiseerde men zich dat ze daar wél over na moesten denken: ze produceren de kentekenbewijzen; als er brand op de productie

komt, moeten ze wel snel weer door kunnen. Wij hebben de risico's geanalyseerd en uiteindelijk nog extra maatregelen toegepast.'

Jan-Roel Timmer vindt dat de RDW 'een heel goed voorbeeld heeft neergezet voor andere publieke instellingen. Ze hebben het vertrouwen durven geven aan de specialistische partijen en het team heeft dat vertrouwen waargemaakt. Ik heb ook van de RDW terug gehoord dat ze het project als een leuk creatief proces hebben ervaren, waar ze geen moment van wakker hebben gelegen.'

RDW, VEENDAM

Opdrachtgever : RDW, Veendam

BOUWTEAMLEDEN

Architect : Kraaijvanger Architects, Rotterdam
Directievoering : ABC Nova, Assen
Adviseur akoestiek : DGMR, Drachten
Aannemer : Bouwgroep Dijkstra Draisma, Bolsward
Constructeur : Ingenieursbureau Dijkhuis, Groningen
Installateur E&W : ITBB Elektrotechniek, Groningen

ONDERAANNEMERS EN LEVERANCIERS

Binnendeuren en nastelkozijnen : BPZ, Tynaarlo
MS wanden en plafonds : De Graaf Afbouw, Haren
Eiken treden en leuning : Douma's trappenfabricage, Sint Nicolaasga
Eiken betimmering : Harryvan, Slochteren
Lift installaties : Otis, Heereveen
Houten kozijnen : Timboco Kozijntentechniek, Drachten
Stukadoorswerk, cementdekvloeren : Afbouw Perdok, Groningen
Hang- en sluitwerk : Raadsma, Groningen